

Visiedocument Bibliotheekwerk

Rapport
Gemeente Kerkrade/bibliotheek Kerkrade

BMC
november 2011
drs. M.M. van Vulpen
E.D. Pauw BA MSc
Correspondentienummer: AD-0211-52506

INHOUD

HOOFDSTUK 1		
	INLEIDING	4
HOOFDSTUK 2		
	CONTEXT	5
	2.1 Ontwikkelingen bibliotheeksector	5
	2.2 Huidige situatie bibliotheekwerk Kerkrade	7
	2.3 Ontwikkelingen gemeente Kerkrade	10
	ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF	12
	2.4 Missie en Visie	12
	2.5 Ambitieniveau	13
HOOFDSTUK 3		
	BIEB NIEUWE STIJL IN HET CENTRUM	15
	3.1 Concept	15
	3.2 Functies	15
	3.3 Vervolg	16
HOOFDSTUK 4		
	BIEB NIEUWE STIJL IN HET ONDERWIJS	17
	4.1 Concept	17
	4.2 Functies	17
	4.3 Organisatie en geld	18
	4.4 Vervolg	19
HOOFDSTUK 5		
	'BIEB NIEUWE STIJL IN DE WIJK	20
	5.1 Concept	20
	5.2 Socioproject Eygelshoven	20
	5.3 Gemeenschapshuis Kerkrade-West	20
	5.4 Organisatie en geld	21
	5.5 Vervolg	22
HOOFDSTUK 6		
	BIBLIOTHEEK NIEUWE STIJL EN ICT	23

6.1 Dienstverlening via internet	23
6.2 Automatisering vestigingen	23
6.3 Project Medialab	24
HOOFDSTUK 7	
CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	26
7.1 Samenvatting visie	26
7.2 Nadere keuzes noodzakelijk	26
7.3 Vervolg	27

Hoofdstuk 1

Inleiding

Het bibliotheeklandschap is aan het veranderen. Ledenaantallen nemen af, de informatievoorziening via internet groeit exponentieel, de vrijetijdsbesteding en de 24-uurs economie beïnvloeden het gebruik van de bibliotheek. In maatschappelijke zin vormen de vergrijzing, bevolkingskrimp en de individualisering belangrijke ontwikkelingen, waarvan de overheid graag ziet dat de bibliotheek daar actief op inspeelt. Ondertussen staan de budgetten in de publieke sector zwaar onder druk.

Tegen deze achtergrond hebben de gemeente Kerkrade en de Bibliotheek Kerkrade zichzelf de opdracht gesteld om een gezamenlijke visie op de toekomst van de bibliotheek te ontwikkelen, teneinde ook in de toekomst op een verantwoord niveau vorm en inhoud te geven aan het bibliotheekwerk in deze gemeente. Aan BMC is gevraagd de visieontwikkeling te begeleiden en te vertalen in een gezamenlijk visiedocument. Dit visiedocument moet de basis vormen voor:

- uitwerking van het gemeentelijk bibliotheekbeleid;
- een ondernemingsplan van de Bibliotheek Kerkrade;
- verdere planontwikkeling van herhuisvesting van de hoofdvestiging;
- de inrichting van het bibliotheekwerk in de gemeenschapshuizen en het onderwijs.

Dit visiedocument is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 schetst de context waarin de bibliotheek opereert: de ontwikkelingen binnen het bibliotheekwerk in Nederland, de huidige situatie van de bibliotheek Kerkrade, de centrumplan- en wijkontwikkeling in de gemeente Kerkrade en de huidige culturele infrastructuur. In hoofdstuk 3 wordt een gezamenlijk ontwikkelingsperspectief voor het bibliotheekwerk in Kerkrade geschetst: wat is de visie van gemeente en bibliotheek op de bibliotheek van de toekomst; welke doelen willen zij bereiken? In de volgende hoofdstukken (4, 5, 6, 7) wordt het ontwikkelingsperspectief uitgewerkt voor de 'Bieb nieuwe stijl' in een aantal programmalijnen: 'Bieb nieuwe stijl in het centrum', 'Bieb nieuwe stijl in het onderwijs', 'Bieb nieuwe stijl in de wijk' en 'Bieb nieuwe stijl en ICT'. Hoofdstuk 8 ten slotte bevat de conclusies en aanbevelingen die BMC als begeleider van de visieontwikkeling graag wil meegeven.

Hoofdstuk 2

Context

2.1 Ontwikkelingen bibliotheeksector

Herstructurering bibliotheekstelsel

Met het vernieuwingsproces Open Poort tot Kennis is vanaf 2000 een stelselwijziging van de bibliotheeksector in gang gezet, die onder andere geleid heeft tot de vorming van de basisbibliotheken zoals wij die vandaag kennen. De definitie van het bibliotheekwerk zoals geformuleerd in het rapport 'Open Poort tot Kennis', is nog steeds actueel:

'Een basisbibliotheek is een zelfstandige organisatie met een of meer vestigingen die in een of meer gemeenten een bibliotheekvoorziening aanbiedt. De basisbibliotheek is tenminste verantwoordelijk voor de uitvoering van een aantal kernfuncties. Daarnaast zal zij voor haar opdrachtgevers (gemeente(n), provincie, derden) nog andere betekenisvolle taken uitvoeren op basis van aanvullende afspraken. De basisbibliotheek wordt voor het belangrijkste deel gefinancierd door de gemeente(n) waarmee de opdrachtrelatie wordt onderhouden.'

Het doel was en is het vergroten van het publieksbereik door nieuwe doelgroepen te benaderen en nieuwe (culturele) activiteiten te ontplooiën, zodat bibliotheken invulling geven aan hun 'cultureel ondernemerschap'. Bibliotheken dienen meer vanuit de gebruiker te denken en te voorzien in de behoeften van de lokale gebruiker. Hiervoor zijn vijf kernfuncties geformuleerd, te weten:

- Warenhuis van Kennis en Informatie
- Centrum van Ontwikkeling en Educatie
- Encyclopedie van Kunst en Cultuur
- Inspiratiebron van Lezen en Literatuur
- Podium voor Ontmoeting en Debat

De basisbibliotheek hoeft niet alle taken zelf uit te voeren. Backoffice taken kunnen uitbesteed worden en ook door het samenwerken met andere bibliotheken kunnen taken gezamenlijk worden opgepakt. Aan de bibliotheekvoorziening op lokaal niveau worden minimeisen gesteld, zowel ten aanzien van de omvang van de voorziening als ten aanzien van de kwaliteit van dienstverlening. De eisen aan de bibliotheekvoorziening hebben betrekking op een minimale openstelling, het aanbod van vijf kernfuncties, een minimale professionele bezetting en een eigen bibliotheekbeleid. Bibliotheken met een verzorgingsgebied van minder dan 35.000 inwoners worden te klein geacht om zelfstandig te kunnen functioneren. In de meeste gevallen zijn kleine bibliotheken opgegaan in grotere, regionaal opgezette basisbibliotheken.

De VNG heeft een richtlijn opgesteld voor het instapniveau van subsidie (prijsspeil 2003, exclusief huisvestingskosten):

- < 30.000 : € 11,—
- 30.000-90.000 : € 12,—
- > 90.000 : € 15,—

Hierbij moet opgemerkt worden dat de € 11,— voor kleinere gemeenten gebaseerd is op een basisbibliotheek met een verzorgingsgebied van 35.000 inwoners en er dus optimaal gezien sprake moet zijn van een fusiebibliotheek. Bij fusiebibliotheeken die door meerdere gemeenten worden gefinancierd wordt een onderscheid gemaakt in frontoffice- en backofficetaken, waarbij de subsidie voor frontofficetaken per gemeente kan verschillen en waarbij de kosten voor de backoffice middels een door alle partijen reëel geachte verdeelsleutel worden toegerekend per gemeente.

Sinds de invoering van de bibliotheekvernieuwing is het aantal bibliotheekorganisaties van 500 (2001) naar 164 (2009) is gedaald. Meest voorkomende organisatievormen zijn:

- zelfstandige bibliotheek (grotere gemeenten);
- fusiebibliotheeken (meerdere gemeenten gezamenlijk een (regionale) bibliotheek);
- federatie/coöperatie (samenwerkingsmodel van verschillende bibliotheken voor backofficetaken);
- kulturhus (samengaan bibliotheek met andere culturele/maatschappelijke voorzieningen).

Voor wat betreft het type bibliotheekvoorziening kan een basaal onderscheid worden gemaakt in:

- (hoofd)vestiging: volwaardig aanbod vijf kernfuncties; minimaal vijftien uur per week open;
- servicepunt: gedeeltelijke dienstverlening; minimaal vier uur per week open;
- bibliobus.

Actuele trends en beleidsthema's

Ondanks de herstructurering die met Open Poort tot Kennis is bewerkstelligd, moeten we constateren dat het aantal mensen dat lid is van een bibliotheek nog steeds verder daalt en dat steeds minder gebruik wordt gemaakt van traditionele informatiedragers zoals het boek. Het gebruik van andere media zoals internet, MP3, dvd, I-pad neemt daarentegen hand over hand toe. Ook veranderingen in vrijetijdsgedrag en de 24-uurs economie beïnvloeden het gebruik van de bibliotheek door burgers. Verder spelen vergrijzing, krimp en individualisering een rol in het bibliotheekbeleid van de verschillende overheden en de opdracht die zij de bibliotheek meegeven.

Het accent verschuift steeds meer naar de digitale dienstverlening om ook de jongere en drukke burger te kunnen bedienen. Boeken kunnen digitaal worden besteld en door samenwerking tussen bibliotheken kunnen ook boeken van andere bibliotheken worden geleend.

De bibliotheekaccommodatie dient meer en meer als ontmoetingsplaats en ter ondersteuning van andere beleidsterreinen. Zo zijn steeds meer bibliotheken actief in scholen, wijk- en jeugdcentra en cultuurclusters. Bibliotheken fungeren als expositieruimte, filmhuis en bieden ruimte aan lezingen en debat. Veel gemeenten gebruiken de bibliotheek ook als gemeentelijke informatievoorziening en brengen het Wmo-loket, Jeugdinformatiepunt (JIP), Historisch Informatiepunt (HIP) en/of Cultureel Informatiepunt (CIP) onder bij de bibliotheek.

Op het punt van huisvesting zien we een trend tot clustering, bijvoorbeeld met andere sociaal-culturele functies in een Kulturhus of samen met onderwijsvoorzieningen in een brede school.

Voor 2009-2012 heeft het Rijk € 20 miljoen beschikbaar gesteld voor bibliotheekinnovatie. Een landelijke adviescommissie bibliotheekinnovatie heeft in haar rapport 'Innovatie met Effect 2009-2012' (2008) geadviseerd over: digitale infrastructuur, innovatie van digitale diensten en producten, innovatie van collectiebeleid, HRM en Marketing. De drie overheden zijn van mening dat behalve HRM en Marketing alle taken centraal aangestuurd moeten worden. Op het gebied van fysiek collectiebeleid, HRM en Marketing is er wel sprake van centrale regie, maar moet uitgegaan worden van het innoverend vermogen van de sector zelf.

In het kader van bibliotheekinnovatie hebben de overheden tevens vastgelegd dat bibliotheekorganisaties die niet meewerken aan de implementatie van de openbare digitale bibliotheek geen deel meer zullen uitmaken van het bibliotheeknetwerk en ook geen aanspraak meer kunnen maken op de diensten en middelen binnen dit stelsel.

Dalende uitleencijfers, ontleding, digitalisering en een veranderende maatschappij dwingen bibliotheken en hun subsidiërende overheden tot een verdergaande herstructurering van het bibliotheekwerk. De uitdaging is er in gelegen zodanig te herstructureren dat het bibliotheekwerk beter aansluit op de vragen uit de lokale samenleving en efficiënter wordt georganiseerd.

2.2 Huidige situatie bibliotheekwerk Kerkrade

Voorzieningen

Kerkrade kent de volgende bibliotheekvoorzieningen:

- hoofdvestiging (locatie tijdelijk Einderstraat);
- een vestiging (Socioproject Eygelshoven);
- een steunpunt (Kerkrade-West);
- twee jeugdsteunpunten bij basisscholen (De Gracht en De Schakel).

De bibliotheek van Kerkrade is een van de oudste (sociaal-)culturele instellingen in Kerkrade. In de afgelopen jaren zijn de bibliotheekorganisaties van de gemeenten Kerkrade, Simpelveld en Voerendaal gefuseerd.

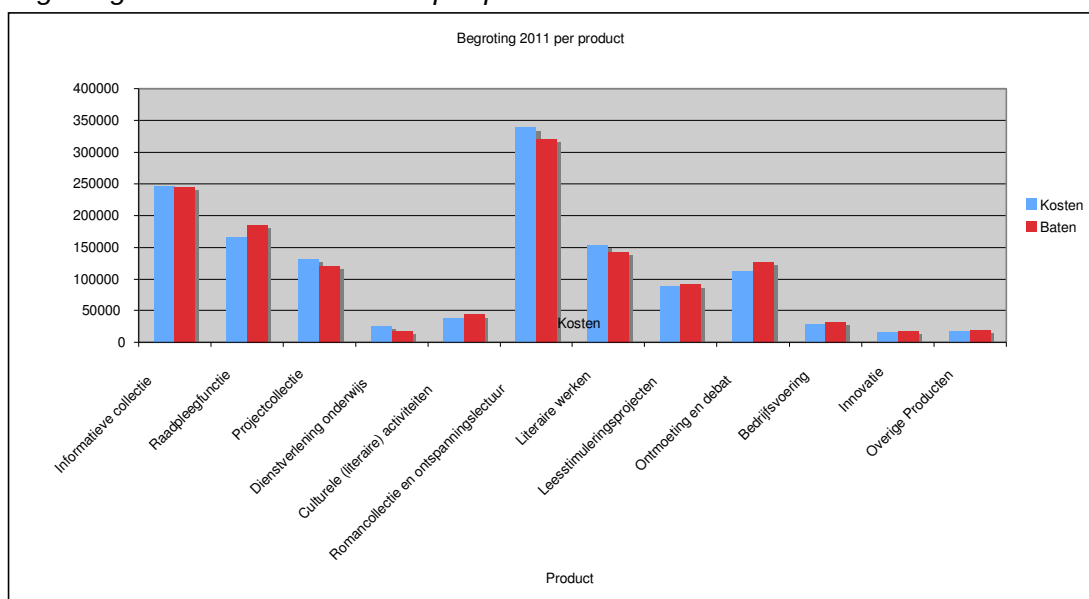
Facts & figures 2010

Aantal uitleningen totaal	188.016
• Oost: Kerkrade-Centrum hoofdvestiging	119.118
• West: bibliotheekwinkel voor peuters en volwassenen	12.278
• West: Schoolsteunpunt De Schakel voor 4 tot en met 12 jaar	8.358
• West: Schoolsteunpunt De Gracht voor 4 tot en met 12 jaar	6.670
• Noord: Eygelshoven	41.592
Aantal leden totaal	8.002
• Kerkrade-Centrum	3.769
• Eygelshoven	1.261
• Kerkrade-West	289
• Schoolsteunpunt De Schakel	271
• Schoolsteunpunt De Gracht	86
• Lid Kerkrade via College Rolduc	2326
Totale omvang collectie Kerkrade	109.393
• Bibliotheek Kerkrade Centrum	63.768
• Bibliotheek Eygelshoven	18.063
• Bibliotheekservicepunt Kerkrade-West	3.792
• Schoolsteunpunt De Schakel	5.912
• Schoolsteunpunt De Gracht	5.302
• Cd-collectie	12.556
Openingsuren bibliotheek	
Hoofdvestiging: alle diensten	29,5 uur per week
Hoofdvestiging: extra leescafé	3,5 uur per week
Vestiging Kerkrade-West	15,5 uur per week
Vestiging Eygelshoven	16 uur per week
Organisatie	
Aantal fte (West 0,55 fte; Eygelshoven 1,5 fte)	14,17 fte
Aantal vrijwilligers	circa 10 personen
Jaarrekening 2009	
Omzet	€ 1.126.192,07
Subsidie	€ 992.939,—

	2009	2010
BATEN	€ 1.126.192,07	€ 1.130.896,96
Inkomsten algemeen	€ 1.051.894,02	€ 1.070.025,93
Inkomsten Kerkrade-Centrum	€ 54.536,59	€ 45.196,23
Inkomsten filiaal Kerkrade-West	€ 5.979,97	€ 5.877,01
Inkomsten filiaal Eygelshoven	€ 13.381,44	€ 9.557,13
Inkomsten basisschool de Gracht	€ 86,75	€ 206,70
Inkomsten basisschool de Schakel	€ 313,30	€ 34,06

LASTEN	€ 1.124.447,54	€ 1.113.949,49
Personeelskosten	€ 601.210,67	€ 625.468,06
Huisvestingskosten	€ 258.478,52	€ 225.207,69
Bestuurs- en organisatiekosten	€ 17.710,04	€ 18.788,24
Administratiekosten	€ 19.403,78	€ 18.843,55
Automatiseringskosten	€ 54.158,99	€ 63.760,39
Collectie en media	€ 136.303,41	€ 141.037,13
Specifieke kosten	€ 37.088,13	€ 20.806,30
Overige kosten	€ 94,—	€ 38,13
EXPLOITATIERESULTAAT	€ 1.744,53	€ 16.947,47

Begroting 2011: kosten en baten per product

Regionale samenwerking

In regionaal verband werkt Bibliotheek Kerkrade samen in de Federatie Parkstad Limburg Bibliotheken (FPLB). De FPLB richt zich op samenwerking in de backoffice:

- harmonisering van tarieven en leenvoorwaarden;
- uitgave van een PLB-bibliotheekpas;
- gezamenlijke website;
- gezamenlijke dienstverlening richting onderwijs (bo, vo, vmbo): gezamenlijk accountmanagement, ontwikkelen en aanbieden van leesbevorderings-activiteiten;
- gezamenlijke thema-activiteiten, zoals de Kinderboekenweek, Nederland Leest enzovoort;
- komen tot één basiscollectie in Parkstad;
- komen tot één producten- en dienstencatalogus in Parkstad;
- gezamenlijke klantonderzoeken (noodzakelijk bij de certificering);

- gezamenlijk personeelsbeleid: onder andere scholingsaanbod medewerkers en uniformering vrijwilligersbeleid;
- gezamenlijke afvaardiging naar provinciale werkgroepen op het gebied van ICT, collectie en PR-activiteiten.

2.3 Ontwikkelingen gemeente Kerkrade

Demografische ontwikkeling

	31 december 2010
Aantal inwoners totaal	47.409
Kerkrade-Oost	24.430
Kerkrade-West	15.219
Kerkrade-Noord	7.760
Demografische druk	
Leeftijdsgroep 0-19 jaar	17,3 %
Leeftijdsgroep 20-44 jaar	28,9 %
Leeftijdsgroep 45-64 jaar	33,5 %
Leeftijdsgroep 65 jaar en ouder	20,2 %

Eind jaren '90 telde de gemeente Kerkrade nog zo'n 53.000 inwoners. In 2011 ligt dat aantal rond de 47.000 inwoners. De verwachting is dat tot 2020 de bevolking verder zal krimpen tot ca. 43.000. De gemeente heeft een Witboek Krimp opgesteld waarin vooral ook de kansen van krimp worden benoemd; de gemeente zet het als uitdaging om de bevolkingskrimp aan te grijpen om de stad aantrekkelijker te maken.

Centrumplanontwikkeling

Het centrum van Kerkrade heeft de afgelopen decennia te maken met leegloop en een afnemende aantrekkingskracht. Steeds meer voorzieningen zijn uit het centrum verdwenen. Het beperkte aanbod aan voorzieningen en de leegstand halen de levendigheid uit het centrum. Een vicieuze cirkel dreigt.

De stad werkt aan de ontwikkeling van een nieuw centrumplan om het stadshart weer te revitaliseren. Onderdeel van het centrumplan is versterking van de pleinen en het leggen van nieuwe verbindingen daartussen. Op de pleinen en de verbindingroutes moeten nieuwe voorzieningen komen, niet alleen winkels en horeca, maar ook publieksvoorzieningen die er toe moeten bijdragen dat de loop er weer in komt. Daarnaast voorziet het centrumplan in verbetering van de woonmogelijkheden met eigentijdse woonvormen, waaronder stadsappartementen.

Het college heeft de ambitie uitgesproken om in de Theaterpassage een nieuw cultureel concept te ontwikkelen als spil van de centrumplanontwikkeling. Dit concept gaat uit dat naast het bestaande theater de hoofdvestiging van de bibliotheek definitief gehuisvest zal worden. Door de bibliotheek naast het theater te positioneren wordt synergie tussen beide instellingen verwacht.

Wijkontwikkeling

Kerkrade is opgebouwd uit drie verschillende wijken: Kerkrade-West, Kerkrade-Oost en Kerkrade-Noord. De gemeente Kerkrade werkt samen met de inwoners aan een leefbare stad. Deze samenwerking komt vooral tot uitdrukking in programma's voor wijkontwikkeling.

Doel van de wijkontwikkeling is de afstand tussen overheid en bewoners zo klein mogelijk te maken en om bewoners, ondernemers en andere partijen zoveel mogelijk te betrekken bij de lokale samenleving. Voor de wijkontwikkeling wordt gewerkt vanuit een structuurvisie met uitvoeringsprogramma's. Zo is recent voor Kerkrade-West een structuurvisie vastgesteld, die voorziet in een slooppogave voor panden die langdurig leeg staan en een herijking van het voorzieningenniveau, waarbij de ontwikkeling van gemeenschapshuizen centraal staat.

Om de binding van inwoners onderling te bevorderen en optimaal gebruik te maken te maken van dienstverlening en activiteiten in het publieke domein, investeert de gemeente Kerkrade in gemeenschapshuizen. De gemeenschapshuizen bieden onderdak aan verschillende huurders die iets doen voor de inwoners in de wijk. In 2010 is bijvoorbeeld het gemeenschapshuis in Eygelshoven (Noord) grondig gerenoveerd om de kwaliteit te verbeteren. In dit gemeenschapshuis zitten onder andere diensten van de gemeente (zoals het sociaal wijkteam-Noord met onder andere een Wmo-loket), verenigingen, sportzalen voor de scholen, een horeca-onderneming en een vestiging van de bibliotheek Kerkrade.

Ontwikkelperspectief

2.4 Missie en Visie

De gemeente Kerkrade en de Bibliotheek Kerkrade zien als missie van het bibliotheekwerk: bijdragen aan vaardig burgerschap, om de inwoners van de gemeente in staat te stellen volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving. Daartoe moeten in Kerkrade alle kernfuncties van het bibliotheekwerk op niveau vervuld worden:

- warenhuis van Kennis en Informatie;
- centrum van Ontwikkeling en Educatie;
- encyclopedie van Kunst en Cultuur;
- inspiratiebron van Lezen en Literatuur;
- podium voor Ontmoeting en Debat.

Gemeente en bibliotheek willen vorm en inhoud geven aan een eigentijds netwerk van voorzieningen op het gebied van informatie, educatie en cultuur, met een breed en aantrekkelijk aanbod aan producten en diensten, gericht op alle inwoners van de gemeente, met bijzondere aandacht voor de jeugd.

Mede gelet op de demografische ontwikkeling en de relatief hoge graad van laaggeletterdheid in Kerkrade willen gemeente en bibliotheek een accent leggen op:

- De bibliotheek als Centrum voor Ontwikkeling en Educatie. Met deze kernfunctie kunnen burgers wegwijs worden gemaakt in onze informatiemaatschappij, niet alleen door toegang te bieden tot informatie en het bijbrengen van vaardigheden, maar ook door het stimuleren van competenties om betekenis te kunnen geven aan informatie: reflectie, interpretatie en expressie. Bijzondere aandacht zal uit moeten gaan naar de jeugd; intensieve samenwerking met het onderwijs is een must.
- Podium voor (culturele) Ontmoeting en Debat. Met deze kernfunctie kan publieke informatie over Kerkrade ontsloten worden, kan een podium geboden worden aan een breed aanbod van informatieve en culturele activiteiten en kunnen burgers worden gestimuleerd aansluiting te vinden op sociale en culturele netwerken in stad of wijk.

De gemeente en de bibliotheek plaatsen het bibliotheekwerk nadrukkelijk in het kader van de centrumplanontwikkeling en de wijkontwikkeling. Tegen deze achtergrond wordt het bibliotheekwerk in de komende jaren verder ontwikkeld langs de volgende programmalijnen:

- een nieuwe hoofdvestiging als stedelijk centrum voor informatie, ontmoeting en cultuur en daardoor een belangrijke trekker voor revitalisering van het centrum;
- integratie van het bibliotheekwerk in het leerproces van het basisonderwijs;
- versterking van de gemeenschapshuizen, waar de bibliotheek kan bijdragen aan informatievoorziening en ontmoeting;
- een verdergaande digitalisering en automatisering van de dienstverlening, zowel via internet als op de verschillende bibliotheeklocaties.

2.5 Ambitieniveau

Convenant

Recent hebben gemeente en bibliotheek een convenant afgesloten waarin partijen hebben afgesproken dat toegewerkt wordt naar een herpositionering van het bibliotheekwerk in een eigentijds netwerk van bibliotheekvoorzieningen, bestaande uit:

- een nieuwe hoofdvestiging in het centrum, voldoende groot om de ambities ten aanzien van informatie, ontmoeting en cultuur waar te kunnen maken en de vijf kernfuncties van het bibliotheekwerk adequaat te kunnen huisvesten;
- realisering van nevenvestigingen in gemeenschapshuizen en brede scholen, nader uit te werken in dit visiedocument;
- de nevenvestiging voor de locatie Eygelshoven (Kerkrade Oost) te ontwikkelen als proeftuin voor de 'bibliotheek nieuwe stijl' in te richten;
- samenwerking met het onderwijs, waarbij afspraken over inzet van middelen en faciliteiten worden vastgelegd in een convenant met schoolbestuur Movare;
- verdergaande digitalisering.

Financieel

De subsidie voor het bibliotheekwerk in Kerkrade is de afgelopen jaren niet geïndexeerd. Ook moet worden opgemerkt dat het subsidieniveau ver onder het landelijk gemiddelde per inwoner ligt: het landelijk gemiddelde is € 25,— subsidie per hoofd van de bevolking (prijspeil 2010; inclusief huisvestingslasten)¹. In Kerkrade ligt het subsidie op € 20,— per inwoner (ook inclusief huisvestingslasten). Overigens bedragen de huisvestingslasten gemiddeld 20% van de totale kosten van een bibliotheekbegroting; in Kerkrade is dat ook het geval. Geconcludeerd kan worden dat het subsidieniveau in Kerkrade 20% onder het landelijk gemiddelde ligt.

De beoogde herpositionering van de bibliotheek vraagt op alle geschetste onderdelen (centrum, wijk, onderwijs en digitalisering) juist extra middelen, zowel qua investeringen (gebouwen, inrichting, ICT) als qua exploitatie (organisatiekosten, formatie). Van belang is vast te stellen dat er sprake is van een spanning tussen ambities en beschikbare middelen voor het bibliotheekwerk.

De gemeente heeft middelen vrijgemaakt voor investeringen in de nieuwe hoofdlocatie en wijklocaties. Voor wat betreft de exploitatie is er geen ruimte voor budgetverruiming en dient uitgegaan te worden van de bestaande exploitatiesubsidie dat de gemeente voor de bibliotheek geraamd heeft. Concreet betekent dit dat de ambities alleen waar gemaakt kunnen worden door herschikking van beschikbare budgetten. Herschikking van budgetten heeft in ieder geval betrekking op de budgetten van de bibliotheek zelf. Daarnaast kan bezien worden in hoeverre de heroriëntatie kan leiden tot een integrale planontwikkeling en daarmee tot een andere inzet van exploitatiemiddelen.

¹ Bron: rapportage bureau Kasperkowitz 2011 in opdracht van het Sector Instituut Bibliotheken

Behalve via herschikking van middelen zal de herpositionering van het bibliotheekwerk gerealiseerd moeten worden met nieuwe, creatieve organisatievormen, waarbij gedacht kan worden aan:

- benutten van mogelijkheden van gesubsidieerde arbeid;
- nieuwe vormen van vrijwilligerswerk.

Prioritering

Afhankelijk van de mate waarin extra middelen voor het bibliotheekwerk kunnen worden vrijgespeeld zullen nadere prioriteiten moeten worden gesteld. Daarbij kan het gaan om het stellen van prioriteiten binnen een programmalijn. Zo kan de programmalijn bibliotheekwerk in gemeenschapshuizen versoberd worden door op een of meer locaties over te gaan op onbemande vestigingen. Maar prioriteren kan ook betrekking hebben op het maken van keuzen tussen programmalijnen. Tegen deze achtergrond zijn gemeente en bibliotheek het er over eens in ieder geval vast te houden aan de programmalijnen: versterken centrumfunctie/hoofdvestiging en de verdere digitalisering van de dienstverlening. Voor wat betreft de andere twee programmalijnen kunnen financiële omstandigheden maken dat gekozen moet worden tussen ofwel de programmalijn bibliotheek in gemeenschapshuizen ofwel de bibliotheek in het onderwijs. De bibliotheek heeft daarbij een voorkeur voor de programmalijn bibliotheek in het onderwijs; de gemeente zet daarnaast ook graag in op de lijn bibliotheek in gemeenschapshuizen. Bekeken zal worden in welke vorm.

Organisatieontwikkeling

De bibliotheek wil zich ontwikkelen tot een ondernemend kennisinstituut. Daarvoor is een organisatie nodig die een goede balans weet te vinden tussen ondernemerschap en publiek belang, tussen maatschappelijke missie en vraaggerichte aanpak, tussen winkel en verheffingsmodel. Deze ambitie veronderstelt aanwezigheid van specifieke competenties in de bibliotheekorganisatie die nu nog niet of minder goed ontwikkeld zijn. De doorontwikkeling van de bibliotheekorganisatie in het beoogde netwerk van bibliotheekvoorzieningen betekent ook een andere inzet van middelen en medewerkers.

De herpositionering van het bibliotheekwerk kan alleen slagen wanneer gelijktijdig met de realisering van nieuwe voorzieningen actief gewerkt wordt aan organisatieontwikkeling. Hierbij dient rekening gehouden te worden met een hogere functieopbouw in de organisatie dan tot nu toe het geval is, binnen een gelijkblijvende exploitatie. Er zal tevens positief gekeken worden naar de inzet van vrijwilligers bij ondersteunende functies.

Hoofdstuk 3

Bieb nieuwe stijl in het centrum

3.1 Concept

De gemeente en bibliotheek kiezen voor versterking van de centrale hoofdvestiging. De bibliotheek nieuwe stijl zal in het centrum de beschikking moeten krijgen over een beleefbibliotheek waarin de vijf kernfuncties van het bibliotheekwerk optimaal worden gepresenteerd voor een breed publiek. Daarmee beoogt de gemeente dat de hoofdvestiging een belangrijke trekker zal zijn van het nieuwe centrumplan. De (inmiddels voormalige) huisvesting van de hoofdvestiging in D'r Pool voldoet qua ligging en uitstraling niet aan de ambities van gemeente en bibliotheek. Ook de huidige tijdelijke huisvesting voldoet hier niet aan. De gemeente en de bibliotheek willen toe naar nieuwe huisvesting in het stadshart.

Herhuisvesting van de hoofdvestiging van de bibliotheek in het nieuwe centrumplan moet samen met het theater leiden tot aantrekkelijke culturele voorzieningen in het centrum van Kerkrade. De nieuwe bibliotheek is gedacht als een belangrijke trekker van de Centrumplanontwikkeling.

Strategisch gelegen in het hart van het nieuwe centrumplan wordt de 'Bieb nieuwe stijl' een laagdrempelig en onderscheidend cultureel trefpunt voor inwoners van stad en regio. De 'Bieb nieuwe stijl' biedt een breed programma van culturele activiteiten voor jong en oud. In mentaal opzicht zal de 'Bieb nieuwe stijl' zich positioneren als de culturele aanjager van de Kerkraadse gemeenschap. Voor en door de inwoners van Kerkrade en omgeving.

De Bieb nieuwe stijl in het centrum geeft invulling aan alle vijf de kernfuncties:

- Warenhuis van Kennis en Informatie
- Centrum van Ontwikkeling en Educatie
- Encyclopedie van Kunst en Cultuur
- Inspiratiebron van Lezen en Literatuur
- Podium voor Ontmoeting en Debat

De hoofdvestiging van 'Bieb nieuwe stijl' wordt gehuisvest naast het Theater Kerkrade, in de Theaterpassage.

3.2 Functies

Informatievoorziening

- Een medialandschap met een retailpresentatie van boeken en andere media, afgewisseld met informatiebalies, studie-, zit- en loungeplekken. De presentatie is thematisch, zodat informatiepleinen ontstaan. Bijvoorbeeld: kinderplein met voorleeshoek, plein laaggeletterdheid, plein audioboeken en grootletterboeken,

consumentenplein, muziekplein, internetplein, plein medische informatie en zorg, reisplein, jeugdplein met onder andere aanbod creatieve gaming.

- Informatiebalie, mogelijk tevens ticketbureau voor evenementen en culturele regionale voorstellingen (Parkstad Limburg Theaters, Rodahal, schouwburg Aken, schouwburg Luik enzovoort).
- Helpdesk op het gebied van digitale informatievoorziening (onder andere digitale loketten)
- Actieve en preventieve ondersteuning bieden aan laaggeletterden mede met het oog op het hoge percentage laaggeletterden in Kerkrade van 17%.
- Medialab voor jongeren. Dit medialab is een broedplek waar kinderen en jongeren media kunnen maken, hun verhalen kwijt kunnen, workshops kunnen volgen en artiesten en schrijvers te gast kunnen zijn. Het concept voor een medialab voor jongeren werken we verder uit in het hoofdstuk 7: 'Bibliotheek nieuwe stijl en ICT'. Mogelijk dat het medialab in een afzonderlijke ruimte van 'Bieb nieuwe stijl' moet worden opgezet.

Podiumfunctie

De podiumfunctie van 'Bieb nieuwe stijl' kan breed worden opgevat:

- podium voor andere kunstvormen: literatuur, film, beeldende kunst (tentoonstellingen/kunstuitleen);
- podium voor en door de inwoners van Kerkrade, veel ruimte voor lokaal (AK-)talent;

Voor de podiumfunctie zal onderzocht worden of van de theateraccommodatie gebruik gemaakt kan worden en/of dat binnen de bibliotheek hiervoor zelf ruimte kan worden gecreëerd.

Leescafé

Het leescafé wordt de centrale ontmoetingsplek voor een breed publiek, in een aantrekkelijke ambiance en ruim aanbod van tijdschriften, kranten en met internet-mogelijkheid. In geval van combinatie met het theater, kan het leescafé tevens de foyer van voorstellingen zijn.

3.3 Vervolg

Bij de verdere uitwerking van de 'Bieb nieuwe stijl' in het centrum wordt onderzocht welke programmatische en ruimtelijk synergie tussen bibliotheek en theater in het centrum kan worden benoemd, zodat optimaal gebruik gemaakt wordt van de aanwezige voorzieningen.

Hoofdstuk 4

Bieb nieuwe stijl in het onderwijs

4.1 Concept

Gemeente en bibliotheek hechten veel belang aan bestrijding van de laaggeletterdheid in Kerkrade. Vanuit de overtuiging dat laaggeletterdheid succesvol en efficiënt bestreden kan worden in het basisonderwijs, wordt ingezet op een integrale samenwerking tussen bibliotheek, onderwijs en de gemeente. Daarbij ligt het accent op leesbevordering en het vergroten van de taalvaardigheid van alle leerlingen in het basisonderwijs.

Op alle basisscholen in Kerkrade willen de gemeente en de bibliotheek komen tot een op maat gesneden en voor kinderen aantrekkelijke collectie, die de scholen kunnen betrekken bij het onderwijsprogramma en die vrij toegankelijk is voor de leerlingen. De samenwerking tussen scholen en bibliotheek willen we intensiveren en uitbreiden door activiteiten, middelen en expertise, als integraal onderdeel van het leerplan. Doel is alle leerlingen in het basisonderwijs van Kerkrade te bereiken. De aanpak moet gericht zijn op leesbevordering, interesse bevorderend lezen, leesmotivatie, leesplezier en vergroten van taalvaardigheid, met het accent op begrijpend lezen en uitbreiding van de woordenschat, zodat een basis wordt gelegd om te komen tot een volwaardig burgerschap. De bibliotheek kan hierbij een ondersteunende rol spelen naar het onderwijs.

De focus van 'Bieb nieuwe stijl' in het onderwijs zal dus gericht moeten zijn op leesbevordering en taalvaardigheid. Wanneer er een dekkende aanpak gerealiseerd is op alle scholen, willen gemeente en bibliotheek vervolgens in een zelfde opzet en gebruikmakend van de opgebouwde infrastructuur en contacten een programma mediawijsheid ontwikkelen en uitrollen.

4.2 Functies

Collecties

Het lezen van boeken is van groot belang voor de taalontwikkeling van kinderen. Boeken in de nabijheid van kinderen brengen wordt beschouwd als dé manier om kinderen aan het lezen te krijgen. Daarom is het belangrijk dat elke school de beschikking krijgt over een actuele en aantrekkelijke boekencollectie, die zorgvuldig is afgestemd op de doelgroep.

Leesconsulent

Scholen hebben behoefte aan deskundigheid en begeleiding op het gebied van leesbevordering en het benutten van de collectie in lesprogramma's en individuele begeleiding van leerlingen. De bibliotheek kan hierin voorzien door de inzet van een leesconsulent. In andere gemeenten blijkt de inzet van leesconsulenten door de leerkrachten zeer gewaardeerd te worden en een positief effect te hebben op de resultaten ten aanzien van leesbevordering en taalvaardigheid.

De leesconsulent begeleidt niet alleen leerkrachten van de school, maar coördineert ook de activiteiten van de schoolmediatheek en stuurt de vrijwilligers van de schoolmediatheek aan.

Activiteiten

Voorbeelden van activiteiten van de leesconsulent zijn:

- adviseren boekselectie, nieuwe en actuele boeken;
- opzetten leenregistratie;
- verstrekken biebpasjes.
- boekpromotie;
- voorleeswedstrijd met Voorleesdiploma;
- boekenweekprogramma;
- krant in de klas;
- ruilbeurs boeken;
- hulp bij werkstukken;
- leeslogboek;
- inlezen boeken voor training dyslectische kinderen;
- begeleiden bezoek bibliotheek;

4.3 Organisatie en geld

De gemeente en de bibliotheek zijn het erover eens dat voor de 'Bieb nieuwe stijl' in het onderwijs uiteindelijk ongeveer 3 fte beschikbaar zijn voor het coördineren van de schoolmediatheek en het leesconsulentschap op de Kerkraadse basisscholen. De functie van de leesconsulent vraagt specifieke kennis en competenties. In het kader van de organisatieontwikkeling zal hier specifiek op gestuurd moeten worden.

Een succesvolle aanpak van leesbevordering en later mediawijsheid vraagt ook van de scholen de nodige inzet van menskracht en middelen. Het is van belang per school afspraken over inzet van menskracht en middelen vast te leggen in samenwerkingsovereenkomsten.

De plannen voor de 'Bieb nieuwe stijl' in het onderwijs moeten bekostigd worden uit:

- een herschikking van middelen binnen de bibliotheekbegroting; ervan uitgaande dat de programmalijnen 'Bieb nieuwe stijl in het centrum' en 'Bieb nieuwe stijl en ICT' prioritair zijn, betekent herschikking van middelen concreet dat binnen de begroting van de bibliotheek budgetten voor de vestigingen in de wijk moeten worden overgeheveld naar 'Bieb in het onderwijs';
- onderwijsbudgetten; het schoolbestuur Movare zal een financiële bijdrage moeten leveren ter realisering van dit concept;
- aanvullend kan bekeken worden welke mogelijkheden gesubsidieerde arbeid kan bieden.

4.4 Vervolg

Convenant

De ambitie om het bibliotheekwerk op de scholen langs deze lijnen te intensiveren, vraagt om een partnerschap van onderwijs (Movare als bovenschools bestuur), gemeente en bibliotheek. In het kader van dit partnerschap moeten afspraken worden gemaakt over doelstellingen, inzet van middelen en het proces van verdere planontwikkeling en -uitvoering. Deze afspraken dienen vastgelegd te worden in een convenant.

De bibliotheek voert nu reeds in het basisonderwijs drie pilotprojecten uit om ervaring op te doen met bovengenoemde aanpak. De projecten worden uitgevoerd op de basisscholen De Schakel, De Vierring en Veldblom. De projecten worden uitgevoerd op het model 'Kunst van Lezen' en worden door het ministerie bekostigd. De resultaten zijn overweldigend en de leerkrachten zijn enthousiast.

Hoofdstuk 5

‘Bieb nieuwe stijl in de wijk

5.1 Concept

De hoofdvestiging is optimaal toegerust, inclusief de informatieve en educatieve functies voor het hele werkgebied. Met een sterke hoofdvestiging in het centrum en een goed bereik van de jeugd tot 13 jaar via de schoolmediatheken, zal het bibliotheekwerk in de wijk laagdrempelig en servicegericht zijn naar de wijk en haar specifieke doelgroepen. De invulling van deze wijkpunten kan modulair ingevuld worden en zal zich concentreren op een beperkt aantal strategisch gekozen plekken:

- Socioproject Eygelshoven (Kerkrade-Noord);
- gemeenschapshuis Kerkrade-West.

Aan fysieke vestigingen zal Kerkrade dan over drie bibliotheekvestigingen beschikken, inclusief de hoofdvestiging in het centrum.

5.2 Socioproject Eygelshoven

Het Socioproject is het gemeenschapshuis voor de wijk Eygelshoven in Kerkrade-Noord. Het gebouw van het Socioproject is grondig gerenoveerd en uitgebreid. Ook de bibliotheek is gerenoveerd.

In Eygelshoven is de bibliotheekvoorziening gebaseerd op het concept van een vestiging-plus. Kort samengevat bestaat dit concept uit:

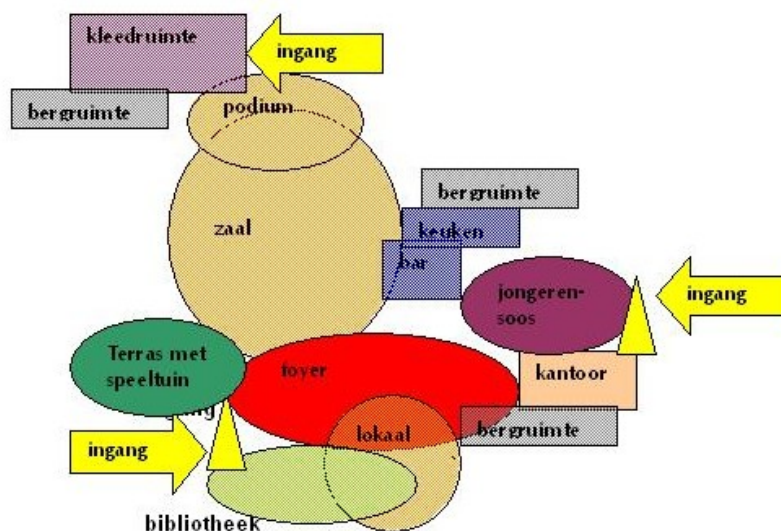
- uitleen van boeken die (ook) digitaal besteld kunnen worden;
- collectie van uitsluitend gangbare boeken;
- inrichting op basis van retailmodel;
- internetfaciliteiten;
- leeshoek met tijdschriften en kranten;
- publicatiefaciliteit voor wijkinformatie en overheid;
- vergaande digitalisering van de dienstverlening, personeelsarme bezetting, met ondersteuning van vrijwilligers.

De uitdaging is erin gelegen het geheel meer te laten zijn dan de som der delen. Naast de genoemde bibliotheekfuncties die passen bij het concept van een vestiging-plus, zal de bibliotheek in het Socioproject de samenwerking moeten aangaan met andere instellingen, gericht op specifieke doelgroepen, met het accent op jeugd en jongeren.

5.3 Gemeenschapshuis Kerkrade-West

In de plannen voor het gemeenschapshuis in Kerkrade-West is voorzien in 200 m² bibliotheekvoorziening. Het gemeenschapshuis zal verschillende wijkorganisaties en activiteiten herbergen, in combinatie met een horecavoorziening/foyer van de grote zaal.

In schema:

Anders dan de bibliotheek in Eygelshoven gaan de gemeente en de bibliotheek voor Kerkrade-West uit van een lichte bibliotheekvoorziening. Daartoe zal ingezet worden op geautomatiseerde dienstverlening. Het gehele proces van bestellen, ophalen en terugbrengen van media willen we volledig geautomatiseerd opzetten, dus als onbemende voorziening. In het verlengde hiervan streven wij naar een situering van de bibliotheek in het complex, zodanig dat sprake is van een open verbinding met de horeca/foyer, zodat er sprake is van enig toezicht vanuit de horeca-exploitant. Opgemerkt moet worden dat ook een geautomatiseerde bibliotheek substantiële exploitatiekosten kent voor onderhoud en beheer van de infrastructuur en voor bevoorrading.

Met de realisering van de (geautomatiseerde) bibliotheekvestiging in het gemeenschapshuis Kerkrade-West komt de huidige bibliotheekvoorziening in het winkelcentrum te vervallen.

5.4 Organisatie en geld

De bibliotheek in Socioproject Eygelshoven maakt deel uit van de bibliotheekorganisatie. In de nieuwe setting is het nog wel zoeken naar samenwerkingsverbanden met de andere instellingen in het Socioproject.

De beoogde vestiging in het gemeenschapshuis Kerkrade-West moet nog vorm en inhoud krijgen. Uitgangspunt is een zo volledig mogelijk geautomatiseerde, onbemande vestiging. Een plan hiertoe moet nog worden ontwikkeld.

Het budget voor de huidige vestiging in het winkelcentrum is in beginsel taakstellend voor de bekostiging van de nieuwe vestiging in Kerkrade-West. Vanwege de hoge investeringslast die met de beoogde automatisering is gemoeid, zal een aanvullend investeringsbudget nodig zijn.

5.5 Vervolg

Het plan voor de (geautomatiseerde) vestiging Kerkrade-West moet worden uitgewerkt. Hierin kan een verdere automatisering van het Socioproject worden meegenomen.

Hoofdstuk 6

Bibliotheek nieuwe stijl en ICT

6.1 Dienstverlening via internet

De informatievoorziening verloopt in toenemende mate via digitale kanalen en internet. Een goede digitale bibliotheek voorziet in gebruikersgemak en een breed aanbod van producten en diensten. De digitale bibliotheek is daarnaast een belangrijke voorziening voor het kunnen aangaan en onderhouden van betekenisvolle relaties met klanten, nieuwe doelgroepen en maatschappelijke partners.

De digitale bibliotheek is ook in Kerkrade qua infrastructuur en content afhankelijk van landelijke ontwikkelingen:

- personaliseren van informatiebronnen, waarbij steeds meer ingespeeld kan worden op individuele behoeften van inwoners;
- vergroten van de toegankelijkheid van de bibliotheek: 'on demand'-dienstverlening, 24 uur per dag, 7 dagen in de week;
- uitbreiden van de collectie door koppeling met bestanden van andere bibliotheken.

De website van Bibliotheek Kerkrade is onderdeel van de website van de Parkstad Limburg Bibliotheken en wordt gezamenlijk ingevuld en onderhouden door de Parkstad Limburg Bibliotheken. Via de digitale weg kan de catalogus worden geraadpleegd, boeken worden besteld en informatie worden ingewonnen, ingeschreven worden op activiteiten, op termijn zullen e-books 'uitgeleend' worden enzovoort. Steeds meer producten en diensten zullen digitaal worden aangeboden. Per doelgroep worden eigen (deel)sites aangeboden met specifieke informatie zodat ieder kan inloggen op zijn eigen profiel via 'mijn bibliotheek'.

Binnen in de bibliotheek zullen digitale werkplekken ter beschikking komen. Het personeel is adequaat geschoold om te helpen bij het gebruik hiervan. Tevens zal er worden voorzien in digitale loketten voor Wmo, CJG en cultureel erfgoed uit Kerkrade. Deze loketten zijn opgezet en worden onderhouden in opdracht van de gemeente Kerkrade.

6.2 Automatisering vestigingen

Hoofdvestiging

De nieuwe hoofdvestiging van de bibliotheek wordt een beleefbibliotheek waar de producten worden aangeboden in pleinen. In het leescafé bij de entree is een leestafel met een uitgebreide tijdschriftencollectie en kunnen bezoekers op hun eigen laptop gebruikmaken van draadloos internet.

In de bibliotheek zelf kunnen bezoekers digitaal boeken aanvragen en de boeken die ze digitaal hebben aangevraagd (vanaf thuis bijvoorbeeld) ophalen. Door de hele bibliotheek heen bevinden zich publieksinformatiepunten met toegang tot internet.

Op ieder 'plein' bevindt zich een informatiepunt met een speciaal inlogscherf met een passende uitstraling. Hier zijn ook links te vinden naar websites die specifiek bij het thema van het betreffende plein passen.

De uitleen- en innameprocessen zijn volledig geautomatiseerd.

Vestigingen

Ook bij de vestigingen is de inzet de bibliotheekprocessen zoveel mogelijk te automatiseren. In Kerkrade-West is het streven erop gericht te komen tot een onbemande bibliotheek, waarbij bezoekers zelfstandig de ruimte betreden met hun bibliotheekpas en gebruikmaken van de producten en diensten van de bibliotheek zonder dat daar een medewerker van de bibliotheek aan te pas komt. Voor de vestigingen zou dit betekenen dat er geen bibliotheekmedewerker aanwezig hoeft te zijn (of heel beperkt) op locatie en dat de openingstijden van de vestiging verruimd kunnen worden en maximaal kunnen aansluiten op de behoefte van de klant.

6.3 Project Medialab

Tijdens de visieontwikkeling is de gedachte ontstaan van een nieuw project dat als verbindend element door alle programmaliijnen van de Bieb nieuwe stijl heen kan lopen: het project Medialab. Op andere plekken in het land zijn voorbeelden te vinden van min of meer vergelijkbare initiatieven.

Concept

Met de herpositionering van de bibliotheek Kerkrade beogen de gemeente en de bibliotheek te komen tot een eigentijdse cultuur-, informatie- en educatievoorziening, die maximaal inspeelt op de behoefte van de inwoners, met bijzondere aandacht voor leesbevordering en mediawijsheid, vooral bij jeugd en jongeren. Het project Medialab past in deze ambitie en is bedoeld voor jeugd en jongeren in Kerkrade.

Medialab Kerkrade is een broedplek waar kinderen en jongeren media kunnen maken en runnen, hun verhalen kwijt kunnen, workshops kunnen volgen en waar artiesten, schrijvers en journalisten te gast kunnen zijn. Kinderen en jongeren kunnen onder begeleiding van de redacteuren van het Medialab hun verhalen, filmpjes, interviews of muziekopnamen geplaatst krijgen in een digitale krant, op de website en/of in andere communicatie-uitingen/media van het Medialab. Het Medialab is een totaalconcept met een eigen naam, vormgeving, posters flyers en communicatie-instrumenten.

Medialab Kerkrade zou een vaste fysieke plek moeten krijgen in de beoogde hoofdvestiging in de centrum. Daarnaast slaat het Medialab op projectbasis haar vleugels uit naar de andere vestigingen in de gemeenschapshuizen en de schoolmediatheken, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs. Vormgeving, taal en (educatieve) activiteiten worden toegesneden op de doelgroep per locatie.

Medialab Kerkrade werkt met digitale communicatie-instrumenten die een brede publieksgroep bereiken: een website of een pagina binnen een website of een eigen tweewekelijkse of wekelijkse digitale krant waar ouders, scholen, kinderen, organisaties zich op kunnen abonneren. Social media wordt een geïntegreerd onderdeel van het Medialab en de werkwijze van het team.

Wijkgericht werken is één van de speerpunten in Kerkrade. Deze manier van werken kan worden versterkt door het Medialab, doordat er een programmering opgezet kan worden die de verbinding legt tussen centraal en decentraal werken. De website en de nieuwsbrief zijn hierin belangrijke instrumenten waarmee een sterk merk wordt neergezet. Er ontstaat een ketenaanbod van wijk naar stad en van stad naar wijk. Mogelijke voorbeelden:

- projecten op scholen waarvan de resultaten op de Medialab website worden gepubliceerd en/of de eindpresentaties (voor ouders en medeleerlingen) vinden plaats op de hoofdlocatie;
- kinderen en jongeren die van activiteiten op de locaties doorstromen naar activiteiten op de hoofdlocatie;
- een team van getrainde professionals die zowel de activiteiten op de decentrale punten en op de hoofdvestiging uitvoeren, dit zorgt voor eenheid in methodiek en uitstraling en maakt de drempel voor de deelnemers lager om mee te doen aan activiteiten op de hoofdlocatie;
- kinderen, jongeren en ouders komen in hun directe omgeving in contact met het Medialab en worden bijvoorbeeld via de nieuwsbrief en website geïnformeerd over activiteiten op de hoofdlocatie.

Organisatie en geld

Het Medialab kent een vast redactieteam, per locatie bemenst door kinderen en jongeren, ondersteund door een pool van redacteurs die vanuit organisaties, wijken, projecten en thema's meewerken. De bibliotheek is projecteigenaar; het Medialab Kerkrade wordt gecoördineerd door professionals in dienst van de bibliotheek. Externe (media-)professionals, lokale media, schrijvers en andere artiesten worden op projectbasis aangetrokken.

Denkbaar is al het jeugdaanbod en educatieve aanbod vanuit de bibliotheek onder het Medialab te scharen, bijvoorbeeld activiteiten in het kader van de kinderboekeweek, voorleesprojecten, lezingen, schoolprojecten, workshops, stedelijke projecten voor jeugd et cetera. Ook de decentrale activiteiten vallen onder het Medialab; ze worden niet in het medialab gegeven, maar wel vanuit hetzelfde team, met dezelfde uitstraling en hetzelfde communicatiemiddel uitgevoerd. Hierdoor ontstaat er eenheid en versterken de activiteiten elkaar.

Het Medialab heeft in de hoofdvestiging een fysieke plek nodig, mogelijk als onderdeel van of verbonden met het jongerenplein. Voor aanschaf van multimedia-apparatuur en het opzetten van een website is een investeringsbedrag nodig. Daarnaast is, afhankelijk van de ambitie, enige formatie voor coördinatie binnen de bibliotheekorganisatie.

Hoofdstuk 7

Conclusies en aanbevelingen

7.1 Samenvatting visie

Dalende uitleencijfers, ontleding, digitalisering en een veranderende maatschappij dwingen bibliotheken en hun subsidiërende overheden tot een verdergaande herstructurering van het bibliotheekwerk, ook in Kerkrade. De laaggeletterdheid in Kerkrade is relatief hoog.

De gemeente en de bibliotheek zijn het er over eens dat het bibliotheekwerk in deze gemeente versterkt moet worden, met als centrale missie: bijdragen aan vaardig burgerschap om de inwoners van Kerkrade in staat te stellen volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving. Daartoe moeten in Kerkrade alle landelijk gedefinieerde kernfuncties van het bibliotheekwerk op niveau vervuld worden:

- Warenhuis van Kennis en Informatie
- Centrum van Ontwikkeling en Educatie
- Encyclopedie van Kunst en Cultuur
- Inspiratiebron van Lezen en Literatuur
- Podium voor Ontmoeting en Debat

De gemeente en de bibliotheek plaatsen het bibliotheekwerk nadrukkelijk in het kader van de centrumplanontwikkeling en de wijkontwikkeling. Tegen deze achtergrond moet het bibliotheekwerk in de komende jaren verder ontwikkeld worden, waarbij de volgende programmalijnen in beeld zijn:

- een nieuwe hoofdvesting als stedelijk centrum voor informatie, ontmoeting en cultuur en daardoor een belangrijke trekker voor revitalisering van het centrum.
- integratie van het bibliotheekwerk in het leerproces van het basisonderwijs;
- versterking van de gemeenschapshuizen, waar de bibliotheek kan bijdragen aan informatievoorziening en ontmoeting.
- een verdergaande digitalisering en automatisering van de dienstverlening, zowel via internet als op de verschillende bibliotheeklocaties.

7.2 Nadere keuzes noodzakelijk

Elk van de programmalijnen vraagt om de nodige energie en daadkracht van zowel de bibliotheek als de gemeente, maar ook om voldoende middelen om alle ambities waar te maken. De gemeente heeft te kennen gegeven te willen investeren om het bibliotheekwerk in Kerkrade een extra impuls te geven. De jaarlijkse subsidie, die in Kerkrade voor het bibliotheekwerk beschikbaar wordt gesteld, ligt echter ver beneden het landelijk gemiddelde. Dat maakt de haalbaarheid van de gezamenlijke visie er niet gemakkelijker op.

Nadere prioritering in ambities en programmalijnen is noodzakelijk. De gemeente en de bibliotheek hebben aangegeven dat de volgende programmalijnen prioritair zijn: 'Bieb nieuwe stijl in het centrum' en 'Bieb nieuwe stijl en ICT'. Voor beide programma's zijn extra middelen noodzakelijk. Bij 'Bieb nieuwe stijl in het centrum' is aan de orde de relatie die kan worden gelegd met Theater Kerkrade, waarbij in beeld wordt

gebracht welke programmatische en ruimtelijke synergie tussen de bibliotheek en theater mogelijk is. Van belang is dan dat een aantrekkelijk en haalbaar concept wordt ontwikkeld voor de combinatie van de bibliotheek en het theater als trekkers van het te vernieuwen centrum van Kerkrade.

De discussie spitst zich voorts toe op de twee programmalijnen 'Bieb nieuwe stijl in het onderwijs' en 'Bieb nieuwe stijl in de wijk'. Beide programmalijnen vragen om intensivering van de accommodatie en de formatie, de een binnen het onderwijs, de ander binnen de ontwikkeling van gemeenschapshuizen. Wanneer beide lijnen worden nagestreefd binnen het gegeven van gelijkblijvend budget, worden de beperkte middelen versnipperd en valt te verwachten dat geen van beide programmalijnen goed van de grond komt. Het is wenselijk hier een keuze in te maken. De gemeente wil voornamelijk investeren in wijken, de bibliotheek in het basisonderwijs. Bekeken moet worden hoe de twee lijnen elkaar kunnen vinden en versterken, dit mede met het oog op het aanpakken van de laaggeletterdheid in Kerkrade.

Om de keuze tussen het bibliotheekwerk in het onderwijs en het bibliotheekwerk in de wijk te kunnen maken is een nadere uitwerking van beide programmalijnen noodzakelijk. Er kan overwogen worden om daarbij een alternatieve programmalijn in beeld te brengen, die minder uitgaat van vaste formaties en accommodaties, maar uitgaat van een flexibele dienstverlening, gericht op specifieke doelgroepen, gebruikmakend van infrastructuur die reeds voorhanden is, zowel in het onderwijs als in de wijk. Het accent van het bibliotheekwerk moet komen te liggen op jeugd en jongeren. Bij de programmalijn 'Bieb nieuwe stijl en ICT' (hoofdstuk 7) hebben wij al het idee geschetst van Medialab Kerkrade, gericht op kinderen en jongeren, met een aanbod dat zowel in de hoofdvesting, op internet, in gemeenschapshuizen en op scholen kan worden toegepast. In dit geval gericht op mediawijsheid. Denkbaar is een vergelijkbaar flexibel initiatief te ontwikkelen gericht op het tegengaan van laaggeletterdheid ('Leeslab'), in samenwerking met het onderwijs (Movare). We noemen deze alternatieve programmalijn 'Flexibel doelgroepbenadering'.

7.3 Vervolg

Wij bevelen de volgende vervolgstappen aan:

1. vaststellen van dit gezamenlijke Visiedocument als bouwsteen voor gemeentelijk bibliotheekbeleid;
2. ontwikkelen van een helder concept voor een krachtenbundeling van de bibliotheek en het theater als trekker van het te vernieuwen centrum van Kerkrade, waarbij in beeld wordt gebracht welke programmatische en ruimtelijke synergie tussen deze functies mogelijk is;
3. nadere uitwerking van de programmalijnen 'Bieb nieuwe stijl in het onderwijs', 'Bieb nieuwe stijl in de wijk' en een alternatieve programmalijn Flexibele doelgroepbenadering, zodanig dat nadere keuzen kunnen worden gemaakt;
4. vertaling van voorgaande inzichten in een gemeentelijk beleidskader voor het bibliotheekwerk;
5. vertaling van het beleidskader door de bibliotheek in een instellingsplan.